

เทศน์เช้า วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ฟังธรรมเนาะ ธรรมะเป็นแรงปรารถนา ธรรมะเป็นอาหารของใจ เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์ เรามีอำนาจวาสนา เราถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ การเกิดเป็นมนุษย์ คนมีอำนาจวาสนา ถ้าเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ชีวิตเรามีความสุขมากน้อยขนาดไหน ถ้ามีความสุขมาก คนเราทำบุญกุศลมา คือ วาสนาแข่งขันไม่ได้ คนเรานะเกิดมาลุ่มๆ ดอนๆ ก็มี เกิดมาดีเยี่ยมดีเยี่ยมร้ายก็มี สิ่งนี้เป็นความเกิดมาเป็นมนุษย์ไง พอเกิดเป็นมนุษย์เราต้องมีสติปัญญาของเรา ถ้ามีสติปัญญาของเราเนาะ เราจะพาชีวิตของเรารบรื่นไป

คำว่า “รบรื่นไป” เวลาเราเจออุปสรรค เห็นไหม ถ้ามีสติปัญญาเราจะฟันฝ่าอุปสรรคนั้นไป ถ้าเราไม่มีสติปัญญา เราเจออุปสรรคสิ่งใดเราจะล้มลุกคลุกคลาน เราจะน้อยเนื้อต่ำใจ ความน้อยเนื้อต่ำใจ นี้เราเห็นคุณค่าของความเป็นโลกใจ แต่เราไม่เห็นคุณค่าของบุญกุศลที่จิตนี้มันมาเกิดเป็นมนุษย์ เพราะจิตนี้เกิดเป็นมนุษย์มันมีโอกาสดำรงคุณงามความดีของเรา ถ้ามีโอกาสได้สร้างคุณงามความดีของเรา ถ้าเรามีสติปัญญามันจะเป็นประโยชน์ นี่เป็นธรรมๆ

เวลาเกิดมานี้ อวิชาพาเกิด กิเลสพาเกิด ถ้ามีกิเลส เพราะมีกิเลส อวิชาถึงพาเกิด เวลาพระอรหันต์นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ที่ตรัสรู้แล้ว เห็นไหม มีขันธเหมือนกัน มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนกัน แต่ไม่เกิด ไม่เกิดเพราะอะไร เพราะไม่มีอวิชา ไม่มี ความเศร้าหมองในหัวใจ แต่เพราะเรามี แต่การเกิดเป็นมนุษย์ดีกว่าเกิดในนรกอเวจี เกิดในสัตว์เดรัจฉาน เพราะการเกิดในวัฏฏะนี้เวียนตายเวียนเกิด นี้เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์แล้วพบพุทธศาสนา

เวลาพบพุทธศาสนา เห็นไหม พุทธศาสนาสอนเรื่องสิ่งใดล่ะ? สอนเรื่องการเสียดละ การเสียดละ คำว่า “ทำทานๆ” ได้ยินได้ฟังทุกวันเลย การทำทานมีประโยชน์สิ่งใด? การทำทานนะเพื่อ

คัดแปลงหัวใจของเรา นี่เวลาเขาเกิดมาเขามีอำนาจวาสนาของเขา เขาเกิดมาจากไหนล่ะ? เขาเกิดมาจากการกระทำของเขา

เวลาทำทานขึ้นมา ทานเป็นวัตถุที่เราต้องแสวงหามาเสียดละ แล้วถ้าสิ่งที่เราต้องสร้างปัญญาของเราขึ้นมา เรามีสติปัญญาของเราละ อันนั้นมันต้องเป็นวัตถุที่เสียดละ มันเป็นเรื่องที่เป็นความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นโทษ ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ความรู้สึกนึกคิดที่น้อยเนื้อต่ำใจมันบีบคั้นใจเรา

สติมเกิดจากหลัก ถ้ามีหลักมันจะมีสติม เห็นไหม เพราะเวลาเกิดสติมขึ้นมาวัตถุธาตุ วัตถุ คุณติ เวลาสิ่งที่เขาสร้างขึ้นมาด้วยหลัก เขาต้องพยายามรักษา เขาต้องพยายามขัด ต้องพยายามดูแล ต้องทาสี ต้องไปวัดต่างๆ เพื่อรักษาหลักนั้นไว้ให้คงทนถาวร เวลาจิตของเรา จิตของเรามี อวิชชา อวิชชาในหัวใจของเรา เห็นไหม อวิชชามันเกิดจากจิต เกิดจากจิตนะมันทำลายหัวใจของเรา ทำลายหัวใจของเรา แต่เวลาธรรมเกิดจากใจละ เวลาธรรมเกิดจากใจถ้าเรามีสติปัญญานี้เป็นธรรมๆ ถ้ามีสติปัญญานี้มันจะยับยั้ง ยับยั้ง

คุณติ เวลาสติมมันเกิดจากหลัก เขาต้องขัด เขาต้องดู ต้องขัดของเขา ต้องทำความสะอาดของเขา แล้วเขาต้องทาสีของเขาเพื่อถนอมหลักอันนั้นไว้ หลักนั้นเป็นวัตถุนะ แต่มันมีประโยชน์ของเขา เพื่อเป็นวัตถุสิ่งของข้าวของของเขา เขาต้องรักษาของเขา หัวใจของเราๆ ใครจะดูแลรักษา ถ้ามีสติปัญญามันจะรักษาของมัน นี่กิเลสตัดหาความทะยานอยากมันเป็นสติมของใจ มันกัดกร่อนหัวใจ เห็นไหม มันกัดกร่อนหัวใจ แล้วเวลาทำคุณงามความดีละ เวลาเรามีความคิดในแง่บวกมันเป็นสติมใหม่ มันเป็นสติมใหม่

สติม เห็นไหม กิเลสกับธรรมๆ ใจ สิ่งที่เป็นสติมมันกัดกร่อน มันทำลายหลักนั้น นี่กิเลสตัดหาความทะยานอยาก เราคิดสิ่งใด เราพอใจสิ่งใด เราน้อยเนื้อต่ำใจสิ่งใด เราจะประชดชีวิตของเรา นี่มันทำลายหัวใจๆ แต่ถ้าเป็นธรรมๆ เป็นธรรมถ้ามีสติปัญญา เวลาที่มีการศึกษา เวลาที่มีการศึกษาขึ้นมา ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี คนดีมีความกตัญญูกตเวที ใครมีบุญคุณต่อเรา ใครช่วยเหลือเอื้อเอื้องานเรา เราจะซาบซึ้งในหัวใจของเรา เราเก็บไว้ในหัวใจของเรา เรามีโอกาสเมื่อไหร่เราจะตอบแทนบุญคุณของเขา เราจะช่วยเหลือเอื้อเอื้องานเขา ถ้าเราไม่มีโอกาสของเรา คนที่มีบุญคุณกับเราได้ดับขันธุ์ไปแล้ว

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ฉลาด เป็นผู้สร้างสมบุญญาธิการมาหาศาล สั่งสอนเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็นิพพานไปแล้ว นิพพานไปแล้วเราจะเอาสิ่งใดไปตอบสนององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าล่ะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก เห็นไหม คูสิ ถ้าใครจะอุปฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้อุปฐากหัวใจของตัว หัวใจของตัว นี้ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานใจ หัวใจพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน นี่คนที่มีความกตัญญูกตเวที เราอยากจะแทนคุณเขาๆ ถ้าเขาดับขันธุ์ เขาเสียชีวิตไปแล้ว สิ่งนั้นมันก็เป็นคติเตือนใจเรา สิ่งนั้นมันคติเตือนใจเรา เห็นไหม เราจะเป็นคนดี เราจะสร้างคุณงามความดีของเรา เราจะเป็นหลักของสังคม

อย่างเช่น ในครอบครัวของเรา ในตระกูลของเรา ถ้าใครคนใดคนหนึ่งมีหลักมีเกณฑ์ในครอบครัวนั้น ครอบครัวนั้น ตระกูลนั้น ถ้ามีคนที่เป็นหลักเขาจะเป็นที่พึ่งของครอบครัวนั้น ครอบครัวนั้นก็มีความอบอุ่นในหัวใจ ครอบครัวใดก็แล้วแต่ไม่มีใครเป็นที่พึ่งได้เลย ทุกคนมีแต่ความล้มลุกคลุกคลานไป ทุกคนเห็นแก่ตัว ทุกคนมีแต่ทำลาย แล้วทุกคนก็ว่ารักตระกูล รักตระกูลของตัว

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีสติปัญญาของเรา เรามีหลักมีเกณฑ์ของเรา เราจะเป็นอย่างที่เป็นประโยชน์กับสังคม ถ้าเป็นประโยชน์กับสังคมได้ เห็นไหม ทำไมต้องเป็นประโยชน์กับสังคมล่ะ ประโยชน์กับสังคมนะ ถ้าในสังคมร่มเย็นเป็นสุข เราก็ร่มเย็นเป็นสุขไปด้วย ในสังคมเร่าร้อน เราจจะร่มเย็นเป็นสุขอยู่คนเดียว เราจะเอาร่มเย็นเป็นสุขมาจากไหน

เวลาพระอรหันต์ เห็นไหม คูสิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปห้ามนะ ญาติฝ่ายข้างพ่อ ข้างแม่ ยกทัพมารบกันเพื่อแย่งน้ำทำนา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปถามว่า “น้ำกับชีวิต อันไหนมีคุณค่ากว่ากัน” ญาติมีสติปัญญาเขาก็แยกจากกันกลับไป สุดท้ายแล้วเวลาเขาต้องการประโยชน์ของเขาเนะ เขาก็ยกกองทัพมาจะรบกันอีก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าห้ามถึง ๓ หน หนที่ ๔ มันเป็นเวรกรรมของเขา รบกันแหลกเลย แหลกเพราะอะไร นี่มันแย่งน้ำทำนาๆ

สิ่งที่เวลามีสติปัญญา เห็นไหม นี่มันหักห้ามได้ มันแยกได้ เวลาเขาบอกว่าน้ำกับชีวิตอันไหนมีคุณค่ากว่ากัน เวลาเราทำไรไถนาเราก็ต้องมีอาหารเพื่อดำรงชีวิต สิ่งที่ทำไรไถนามันก็ต้องอาศัยน้ำ สิ่งต่างๆ มันก็เพื่อชีวิตนั่นแหละ แต่ถ้าชีวิตมีค่ากว่าน้ำไหม น้ำนี่มันเป็นต้นเหตุทำให้เกิด

อาหารใช้ใหม่ แต่ดำรงชีวิตแล้วเราก็ต้องมีอาหารเหมือนกัน ถ้ามีอาหารเหมือนกัน ถ้าไม่มีอาหารเราก็ต้องตายเหมือนกัน แล้วเราจะทำอย่างไรละ แต่ถ้าชีวิตนี้มีคุณค่ากว่า คนที่มีสติปัญญาเขาก็แบ่งปันกัน เขาก็มีธรรม เห็นใหม่ มีธรรม ออมชอมต่อกัน ในเมื่อเหตุการณ์มันวิกฤตอย่างนั้น เราจะผ่านชีวิตนั้นไปอย่างไร เราจะดูแลอย่างไร ถ้ามีสติปัญญามันก็ยับยั้งสิ่งนี้ได้ นี่พูดถึงทางโลก เครื่องหมายของคนดี

เห็นใหม่ ถ้าเครื่องหมายของคนดี จากคนดีนี้มาสังกมณะ เราเกิดเป็นคน นี่เครื่องหมายของคนดีก็เป็นคนแล้ว เครื่องหมายของคนดีถ้าเป็นคนแล้วเราเกิดมาด้วยอำนาจวาสนา เรามาเกิดเป็นคน แล้วคนถ้ามีสติปัญญา นี่เราจะมีสติปัญญา ศาสนาสอน เห็นใหม่ นี่ธรรมะ ธรรมเป็นที่พึ่งของใจๆ ใจเวลาเราร้อน เรามีทุกอย่างพร้อมเลย สมบัติพัสถานมีพร้อมหมดเลย แต่หัวใจมันยังเราร้อนอยู่ทำอย่างไรละ

หัวใจยังเราร้อน เห็นใหม่ เวลาเราต้องพลัดพรากนะ นี่เราต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจไปทั้งสิ้น ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แล้วชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุดแล้วเราจะเอาอะไรเป็นที่พึ่งละ เราจะพึ่งสิ่งที่เราแสวงหามาที่เป็นประโยชน์กับเราได้ไหม

สิ่งที่เราแสวงหามานี้มันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย ชีวิตต้องการสิ่งนี้ ชีวิตต้องการอาหาร ชีวิตต้องการปัจจัย ๔ แม้แต่เทวดา อินทร์ พรหมเขาก็มีอาหารของเขา วิญญาณาหาร ผัสสาหาร เขาต้องมีอาหารของเขา อาหารนี้ดำรงชีวิตตลอดไป ฉะนั้น สิ่งที่เราเกิดเป็นคนมาแล้วเราก็หามาแล้วมันก็เป็นโลก

เป็นโลก หมายถึงว่า เราเกิดมาเป็นโลก เราเกิดมามีอำนาจวาสนา เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราเกิดมาเป็นคน เป็นคนแล้วเราก็ทำคุณงามความดีของเรา ชีวิตเราก็ราบรื่น ชีวิตเราก็มีความสุข ประสาโลก แล้วธรรมะละ ธรรมะนี่อาหารของใจๆ เพราะใจนี้เวลามันพลัดพรากไปแล้วมันต้องไปเกิดตามอำนาจวาสนา

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ใครทำดีต้องได้ความดีแน่นอน แล้วเวลาคนทำความดีบ่นว่าทำดีไม่ได้ดี คนทำชั่วทำไมเขาได้ดี คนทำชั่วเขาได้ดี...คนทำชั่ว ชั่วในมุมมองของใครละ ถ้าชั่ว ในมุมมองของเขา เขาก็เห็นว่าเขาโกง นี่มันชั่วแน่นอนอยู่แล้วแหละ ทำไมเขาได้ดีของเขาละ...เขาได้ดีของเขาเพราะเขาได้ทำของเขา มา เขาก็ถึงมีโอกาสที่เขาจะคดโกงของเขา ถ้าคดโกงของเขา ถ้าเขาทำบุญกุศลของเขา มา เขาได้โอกาสอย่างนั้นมา แล้วเขาทำคุณงามความดีของเขา เห็นใหม่ เขาทำ

คุณงามความดี เขาเป็นที่พึ่งของสังคม เขาเป็นรัฐบุรุษ เขาคุณแลสังคม คุณแลประเทศชาติ นี่คนมันมีอำนาจวาสนาอย่างนั้น แล้วเขาจะทำดี ทำชั่วมันก็อำนาจวาสนาของเขา แต่ถ้าเรามีสติปัญญาเราก็กู้ทำของเรา

เพราะในเมื่อเหล็กมันยังไม่เกิดสนิม เรายังไม่เห็นว่ามันจะมีผลกัดกร่อนอย่างไร นี่ถ้าเหล็กมันมีสนิม เรารู้เลยว่าเหล็กเกิดสนิม เกิดสนิมแล้วจะเสียหายอย่างไร เรามีโอกาสไปอยู่ตรงนั้น เห็นไหม นี่เรามีโอกาส คือว่าคนที่มีความอำนาจ อำนาจพาให้คนเสีย อำนาจพาให้คนเสีย มันเสียหายเพราะอะไร เพราะมีโอกาสนั้นเรารักษาสิ่งนั้นไม่ได้ไง

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา นี่สิ่งเร้า สิ่งล่ออย่างไร จิตใจมันก็มีหลักมีเกณฑ์ของมัน เพราะอะไร เพราะได้สร้างอำนาจวาสนามา คนที่ไม่สร้างอำนาจวาสนามา แต่มีโอกาสนั้นมาแล้วจะทำลายตัวเองต่างหาก เห็นไหม นี่เวลาเด็กๆ คุณติ เขาบอกว่าปิ่นเอ๋ย ไฟเอ๋ย อย่าเก็บไว้ใกล้มือเด็กนะ เด็กมันรักษาไม่เป็น รักษาไม่ได้ ของสิ่งนี้ต้องวางให้พ้นมือเด็ก

ชีวิตของเราเหมือนกัน ถ้าเราไม่มีโอกาสเราก็มองว่าเป็นคนดีๆ แต่ถ้ามีโอกาสนั้นมาแล้วถ้าสติมันเกิดขึ้นมา เห็นไหม เพราะสิ่งเร้ามันเกิดขึ้นมา มันจะเห็นโทษของมันในปัจจุบันธรรมไง แต่ถ้าเรารักษาใจเรา มันจะย้อนกลับมาที่ในหัวใจ ถ้าในหัวใจ กิเลสมันเกิดจากใจ กิเลสมันเกิดจากใจ แล้วธรรมะมันเกิดจากใจมันอยู่ที่ไหน ธรรมะมันเกิดจากใจนี้ ถ้าเรามีสติปัญญาเราก็กู้สามารถฝืนมันๆ เรามาเสียสละนี้เรารู้สึกหัดๆ ไปเพื่อให้จิตใจมันเข้มแข็งขึ้นมา

คนเราเขาออกกำลังกายตอนเช้าขึ้นมาเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงขึ้นมา เพื่อจะให้เราพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ จิตถ้ามันไม่ได้ฝึกฝนมาเลย ไม่ได้ทำอะไรเลยมันก็เห็นแก่ตัวของมัน “เราทำแล้วๆ” มันอ้างอยู่ตลอดเวลาว่า “เราทำแล้ว เราเป็นคนดีแล้ว เราสร้างทุกอย่างมาพร้อมหมดแล้ว ทำไมเราต้องไปเสียสละอีก”

การเสียสละมันฝึกใจขึ้นมา ถ้าจิตใจมันเข้มแข็งขึ้นมามันทำของมันได้ คุณคนที่เขาออกกำลังกายขึ้นมา เขาไปวิ่ง เขาไปเดินของเขาเพื่ออะไรล่ะ? เพื่อให้ร่างกายเขาแข็งแรง จิตก็เหมือนกัน ถ้ามันได้ฝึกหัดของมัน ได้เสียสละของมันเพื่อให้มันเข้มแข็งขึ้นมา ถ้ามันเข้มแข็งขึ้นมา พอทำสมาธิมันก็ทำได้ง่ายขึ้น

ทาน คีล ภาวนา ถ้ามั่นมีทานขึ้นมา เพราะคนที่มีทานมั่นก็มีสติปัญญา นี่เครื่องหมายของ คนดี กตัญญูกตเวที ถ้ามั่นทำทาน เห็นไหม ทำทานขึ้นมา ทานเพื่อฝึใจของเรา ไม่ใช่คนอื่น หรือ ฝึใจของเราๆ แต่ถ้ามั่นทำแล้ว สนิมมันเกิดจากใจ นี่ที่ว่าทำทานแล้วต้องมีหน้ามีตา ทำ ทานแล้วมันต้องใหญ่ต้องโตขึ้นมา

มรรคอย่างหยาบ มรรคอย่างกลาง มรรคอย่างละเอียด มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด ถ้ามรรคหยาบๆ เราติดอยู่ตรงนั้นเราก็ตะเลียดไปไม่ได้ กิเลสอย่างหยาบ กิเลสอย่างกลาง กิเลสอย่างละเอียด ถ้ามรรคอย่างละเอียด เห็นไหม จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ส่องใสนะ แม้แต่มันส่องใส มันทำสติปัญญาขึ้นมา มันมีสติปัญญาขึ้นมาทำจิตใจให้ส่องใส ทำใจให้เป็นสมาธิ มันส่องใส ส่องใสเพื่ออะไรล่ะ? ส่องใสเพื่อมันจะเศร้าหมองไป

ถึงที่สุดแล้วสรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ เป็นทุกข์นะ คนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ได้หลักได้เกณฑ์ขึ้นมาแล้วมันเสื่อมไปต่อหน้ามันทุกข์มากเลย เห็นไหม คุณสิ เราหิวกระหายมาก เราได้อาหารมาเพื่อดำรงชีวิต เราก็มีความสุขของเรา

จิตมันมีที่พึ่งของมัน แล้วเวลามันเสื่อมสภาพไปมันโหยหาขนาดไหน มันโหยหาเพราะอะไรล่ะ? มันโหยหาเพราะมันไม่มีครูบาอาจารย์ ไม่มีคนคอยชี้แนะ ไม่มีคนคอยชี้แนะนะ ถ้ามั่นคอยชี้แนะนะ เพราะคนเคยล้มลุกคลุกคลานมาแล้ว มันบอกว่าสิ่งนี้เดี๋ยวมันก็เสื่อม สิ่งนี้มันมา เห็นไหม คุณสิ เศรษฐีขึ้นมาถ้ามั่นรักษาไม่เป็น สมบัติก็หายไปหมด ถ้ามั่นรักษา รักษาอย่างไรล่ะ นี่มันต้องรักษา มันต้องมีการก้าวเดินขึ้นไป ในการประพฤติปฏิบัติมันจะมีหลักมีเกณฑ์ของมันขึ้นไป

“มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด” มรรคหยาบๆ คนว่าไปวัดไปวาเป็นคนดีๆ...ดีของใคร ดีของใคร ถ้าดีอย่างนั้นมันก็ดีของโลก เห็นไหม เราเกิดมาแล้วเป็นคนดีแล้ว เราเกิดมาแล้วมันเป็นมนุษย์แล้ว เราเกิดมาแล้วทำอย่างไรต่อไปล่ะ? รอโลงมาใส่ไง รอโลงนี้มันต้องตายไปข้างหน้า ถ้าตายไปข้างหน้าแล้วเรามีสิ่งใดต่อไปล่ะ นี่ศาสนาสอนที่นี้

ศาสนานี้เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา บุปเพณิวาसानุสติญาณ นี้อดีตชาติมา จิตนี้มันมาจากไหน เกิดนี้เกิดมาจากไหน จุติปปาทญาณตายแล้วไปไหน ตายแล้วไปไหน นี่อัสวักขยญาณ เวลาทำลายอวิชชาไปแล้วมันทำลายใจเรามันจะมีอะไรตาย นี่กิเลสมันตาย

ไปแล้วจิตมันจะตายได้อย่างไร แต่ในเมื่อวิชาอยู่ เพราะสนิมมันกัดกร่อน มันต้องทำลายตัวมันเอง ถ้ามันทำลายตัวมันแล้วมันจะเหลือสิ่งใด นี่ถ้ามันมีสติปัญญา มันจะย้อนกลับมาที่นี้

ว่าโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจัง แม้แต่การปฏิบัตินะ สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมะเป็นอนัตตา เป็นอนัตตา มันเป็นอนัตตามันแปรสภาพอยู่แล้ว แต่แปรสภาพหายบ กลาง ละเอียด เวลาหายบๆ ยังทำกันไม่ได้ ไปวัดไปวาทำกันไม่ได้ ทำสิ่งใดมันก็ยังโต้แย้งในหัวใจ นี่หายบๆ มันยังขยับกันไม่เป็น แล้วจะไปกลาง ละเอียด

หายบมันก็ติดที่หายบ แล้วมันจะกลางขึ้นไป พอเวลาเป็นกลางขึ้นไป เห็นใหม่ สติ สมาธิ สมาธิก็เป็นอย่างกลาง แล้วอย่างละเอียดละ? ภาวนามยปัญญา ทุกคนเกิดมาว่ามีปัญญา ปัญญาภิเลสทั้งนั้น ปัญญาภิเลสหมายความว่ามันเห็นแก่ตัว ทำคุณงามความดีก็ยึดไว้เกาะไว้ “ฉันทำดี คนอื่นทำไม่ดีเท่าฉัน ฉันจะดีกว่าคนอื่น”...เหยียบหัวกัน ไปไง

แต่ทำทิ้งเหวๆ ทำแล้วก็ทำแล้ว ดีก็คือดี ทำดีแล้วก็ดีดี แล้วจะทำอย่างไรต่อไปละ ทำดีแล้วจะติดดีหรือ ติดดีมันก็ติดอยู่นี่สิ ไม่ให้น้ำพิภพมันกระดิกไปไหน ไม่ให้เวลามันเดินไปข้างหน้าไหน ไม่ให้ชีวิตนี้มันเจริญไปข้างหน้าไหน มันก็ต้องพัฒนาของมันขึ้นไป

แต่พัฒนาขึ้นไป เห็นใหม่ คุณิ ความดีของเราเหนือต่างน้ำ เวลาครูบาอาจารย์ของเรา พระเรา พระเรานี้ทำอะไรไม่ทำหน้าที่การงาน เคนจงกรม นี่เคนจงกรมทั้งวันทั้งคืน อาจารย์สิงห์ทองนะครูบาอาจารย์ชมมาก เคนจงกรมจนทางเป็นหวลเลย เป็นร่องไปเลย เคนอยู่นั่นละ เคนไปเดินมา เราคิดดูสิว่าคนเดินไปเดินมามันจะมีประโยชน์อะไร ทำไมไม่ไปทำไร่ไถนา ทำไร่ไถนามันจะได้ข้าวมา นี่เดินไปเดินมามันมีประโยชน์อะไร

เขาใถหัวใจของเขา เขาดูแลใจของเขา ถ้าใจของเขามันพัฒนาขึ้นมา เห็นใหม่ นี่ครูบาอาจารย์ของเราถ้าทำอย่างนั้นขึ้นมา นี่งานอันละเอียดใจ เราอาบเหนือต่างน้ำ เราทุกข์เรายากของเรา นี่งานลำบากมาก เราทุกข์เรายากของเรา เราปากกัดตีนถีบกันเพื่อดำรงชีวิตกันไป แล้วพระละเวลาพระ นี่เวลาไถนา เวลาขาดน้ำแย่งน้ำกัน เวลาพระนะถ้าขาดสติมันจะได้ไหม ถ้าขาดสติมันไม่มีน้ำจะทำไร่ไถนา มันจะเกิดขึ้นมา มีสติ มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา

แล้วภาวนามยปัญญา ปัญญาไม่ใช่ปัญญาอย่างนี้ ปัญญาอย่างนี้นะลืมแล้วก็ดคอมพิวเตอร์ มันก็มาเอง ทุกอย่างมันก็มี แล้วปัญญาที่มันเกิดจากสัมมาสมาธิละ สมาธิมันยังไม่มั่นคงอย่างนี้

แล้วเกิดปัญญาขึ้นมาบนสัมมาสมาธิเกิดขึ้นมา...ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่ชำระกิเลสมันเกิดขึ้นมา ได้อย่างไร

นี่งานละเอียดมันมี หยาบ กลาง ละเอียดใจ นี่เห็นคนเดินไปเดินมา เห็นนั่งเฉยๆ โอ๊ย! ไม่ทำหน้าที่การงาน เอารัดเอาเปรียบสังคม ลูกคู้มสังคม เขาทำเพื่ออะไรนะ

ธรรมะเป็นอาหารของใจ เขาทำเพื่อใจนะ ถ้าใจเป็นประโยชน์ ประโยชน์กับเรา ถ้าประโยชน์สิ่งนี้เกิดขึ้นมาแล้วเราจะเป็นประโยชน์ ประโยชน์ เห็นไหม ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต ถ้าประโยชน์ในปัจจุบันเราก็อำนาจของเราดีที่สุดแหละ แล้วถ้าปัจจุบันนี้ดี สุข โทนนะ ถ้าในปัจจุบันนี้เราร่มเย็นเป็นสุข พรั่งนี้ก็ร่มเย็นเป็นสุข ถ้าในปัจจุบันนี้เราทุกข์ยาก พรั่งนี้ จะหนักหน่วงกว่านี้ ถ้าในปัจจุบันสุขโต เราทำคุณงามความดีของเราเพื่อเรา นี่ทำปัจจุบันให้ดี ต่อ ยอดคุณงามความดีของเราเพื่อประโยชน์กับเรา

ชีวิตของเราเป็นแบบนี้ เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์ เห็นไหม มีอำนาจวาสนา แล้วเราจะทิ้งสิ่งที่มีค่านี้ไป ไปแสวงหาสิ่งที่เป็นวัตถุธาตุ วัตถุธาตุเราหา หามาเพื่อดำรงชีวิตเท่านั้นแหละ แต่สิ่งที่เป็นนามธรรม นี่สังขธรรมๆ เธอจงมีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด แล้วธรรมมันเป็นอย่างไรล่ะ แต่ถ้าจิตใจมัน มีที่พึ่งนะ มันจะองอาจกล้าหาญ มันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน

ถ้าเราไม่กลัวเป็นกบฏตายนะ ไม่มีอะไรจะเป็นอุปสรรคกับชีวิตนี้เลย ถ้าเราไม่กลัวเป็นกบฏตายอีกแล้วนะ อะไรมันจะเป็นสิ่งที่อุปสรรคในชีวิตนี้ แต่ถ้ายังกลัวเป็นกบฏตายอยู่ที่ยัง ล้มลุกคลุกคลานไปตลอด ถ้าเรารักษาที่นี้ เราทำที่นี้ เห็นไหม ศาสนาสอนที่นี้ สอนสิ่งที่มีค่าที่สุด คือความรู้สึกลึกซึ้งของเรา คือหัวใจของเรา เอวัง